

ефективних технологічних схем, які б урахували персональні індивідуально-психологічні особливості, на що буде наголошено у подальших дослідженнях.

Література

1. Вища освіта в США : <http://www.osvita.org/ukr/usefulinfo/other/>
2. Бідюк Н.М. Професійне навчання безробітних в США: теорія та практика: [монографія] / за ред. Н.Г.Ничкало. – Хмельницький : ХмІДНТЕІ, 2009. – 542 с.
3. Хахубія Е.Ю. Образование взрослых в США. Современное состояние и перспективы развития : дис. ... канд.пед. наук: 13.00.01 / Е.Ю. Хахубія. – М., 1999. – 168 с.
4. Кудин В.А. Образование в судьбах народов (Дидактика нового времени) / В.А. Кудин. – Киев: ПП“Гама-Принт”, 2007. – 218 с.
5. Бурдіна С. В. Система підготовки магістрів управління освітою у вищих навчальних закладах США : автореф. дис. .. на здобуття наук. ступеня канд.пед. наук: спец. 13.00.06 – теорія і методика управління освітою / Бурдіна Світлана Василівна. – Луганськ, 2008. – 22 с.
6. Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні. Наказ МОН № 99 від 10.02.10 року : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/6670
7. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / В.Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, та ін. – К.: Наук.думка, 2003. – 853.

Аннотація. В статті розглядається підготовка магістрів в вищих навчальних закладах США.

Ключевые слова: магістри, США, освіта.

Summary. The article examined the master's degrees training in higher educational establishments of the USA.

Key words: master's degrees, USA, education.

Надійшла до редколегії 04.07.2011 р.

УДК 371.132.372

Ляховець О.

ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті висвітлюються проблеми взаємодії сім'ї та школи у вихованні дітей та засоби їх вирішення.

Ключові слова: загальнолюдські моральні цінності, моральність суспільства, культура сімейного виховання дітей, позашкільна діяльність дітей.

Визнаючи школу провідною ланкою виховання молоді, треба зазначити, що без єдності зусиль з сім'єю, ефективність виховання буде низькою. Адже саме в сім'ї найбільше виховується людина укладом спільного життя: побутом, працею, традиціями, звичаями. Саме в сім'ї дитина засвоює такі загальнолюдські поняття, як добро і зло, правда і кривда, корисне і шкідливе, тобто її морально-етичні принципи, на яких споконвіку ґрунтується педагогічний досвід народу.

Сім'я завжди була і залишається природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом матеріальної і емоційної підтримки, необхідної для розвитку її членів, особливо дітей та підлітків, засобом збереження і передачі культурних цінностей від покоління до покоління.

Які ж складові виховної позиції сім'ї особливо значущі? Яких типових помилок припускається вона під впливом зовнішніх змін, що ускладнюють виховання дітей?

Перш за все, сучасна сім'я опинилася деякою мірою в дезорієнтованій позиції щодо своєї ролі і можливостей виховання дітей в нових умовах.

Зміни зовнішніх умов, їх ускладнення відіграють роль каталізаторів помилок.

По-перше, вузьке трактування своїх обов'язків стосовно дітей. У багатьох випадках сім'я є лише пунктом матеріального забезпечення дітей. Не усвідомлюється виняткова, нічим незамінна роль сім'ї в становленні особистості дітей, ігнорується характеристика прав і обов'язків щодо закону.

По друге, і на сьогодні, на жаль, батьки продовжують ототожнювати повчання, напучування з вихованням. Виховує, перш за все, приклад батьків, їхня поведінка, моральне обличчя, атмосфера і спілкування в сім'ї.

Треба відмітити ще деякі помилкові, але розповсюджені позиції сучасної сім'ї:

– в багатьох сім'ях матеріальні орієнтації переважають над духовними;

– сучасна дитина більше, ніж будь-коли, звільняється від безпосереднього контролю старших, насамперед батьків;

– іншою крайністю є надмірний контроль, регламентація поведінки і діяльності, заборони і обмеження ініціативи, зловживання батьками виразом «не можна»;

– невміння і побоювання конкурувати із споживацькою модою, груповими нормами мікросередовища, протистояти в необхідних випадках їхньому тиску і формувати у дітей позицію усвідомленого протистояння негативним його аспектам;

– невміння обговорювати з дітьми гострі питання минулого і того, що відбувається в країні; свого роду «комплекс неповноцінності» щодо амбіційних, але недостатньо компетентних суджень молодших

членів сім'ї про відсутність у дорослих морального права вчити і виховувати, провини суспільства за всі аномальні соціально-економічні явища.

Між тим, формування правильної історичної свідомості підростаючого покоління, запобігання зміни одних міфів іншими – одне з найбільш важливих завдань в соціально-громадському вихованні дітей. Щира, зважена, принципова позиція батьків у таких сімейних розмовах – одна з передумов відродження справжніх цінностей нашого народу, суспільства, держави, збереження авторитету вихователів;

– самоізоляція від взаємодії з іншими інститутами соціально-громадського виховання. Практика давно вже довела, що ані школа, ані сім'я не мають права діяти наодинці.

Всі учасники виховання повинні бути рівними партнерами у формуванні в дитини почуття повноцінного, високоморального громадянина.

Тільки за тієї умови, що батьки усвідомлюють, що треба турбуватися про узгоджений розвиток особистості, ми можемо бути впевненими в формуванні морально стійкої позиції дитини. Згадаймо в зв'язку з цим думку В.О. Сухомлинського: біда багатьох людей не в тому, що їхня сім'я вчила поганому, а в тому, що не вчила хорошому.

Оцінка сім'ї визначається рівнем вихованості дітей. «Дитина – дзеркало сім'ї; як у краплині води відбивається сонце – так у дітях відбивається моральна чистота матері і батька [5, 29]

Наполегливо виховувати мотиви поведінки дітей, бачити не окремі вчинки, а їх систему – неодмінна вимога сімейного виховання в сучасних умовах. Проте для цього треба не тільки правильне розуміння батьками цілей виховання, цілісності особистості, а й того, що діти не просто «проходять підготовку» до майбутнього дорослого життя як члени суспільства, але й живуть у ньому. Цілеспрямоване залучення з врахуванням вікового статусу до справ та інтересів сім'ї, мікросередовища, до обговорення і розв'язання проблем, що хвилюють суспільство в цілому, стає важливою складовою виховних зусиль. Причому саме залучення, тобто наділення конкретними правами, обов'язками, відповідальністю за реальні дії та їх результати, а не ознайомлення на словах.

Батьки повинні допомогти своїм дітям сформувати почуття причетності до справ суспільства, держави і відповідальності за них в сфері спільних турбот про сім'ю, хворих і старих людей, рідну школу тощо, тобто в будь-якій сфері, де діти знайдуть справу, що викликає у них задоволення і значення якої вони розуміють.

Розвиток почуття громадянської відповідальності шляхом залучення до «дорослих» справ морально зміцнює особистість проти негативних впливів, формує здатність змінити, якщо це необхідно, негативну обстановку навколо себе.

Щоб змінити на краще стан моральності нашого суспільства, необхідно зважати, що вихованість наших дітей – це результати копіткої щоденної роботи, а ще більш – результат тих реальних міжлюдських стосунків, у які включається дитина з перших днів свого життя і активним учасником яких вона залишається усі наступні роки.

Єдність сім'ї і школи відіграє важливу роль у вирішенні завдань всебічного розвитку особистості та у вихованні школяра. Значення батьківського авторитету, роль педагогічного колективу та позашкільної системи освіти є найважливішою необхідністю у навчально-виховному процесі сучасної початкової школи. Щоб змінити на краще стан моральності нашого суспільства, необхідно зважати, що вихованість наших учнів – результат копіткої щоденної роботи, а також тих реальних міжлюдських стосунків, у які включається дитина з перших днів свого життя і активним учасником яких вона залишається усі наступні роки.

Дані досліджень засвідчують, що виховує не сам виховний процес як спеціально організована дорослими діяльність, а ті щоденні, конкретні взаємини, під час яких дитина день за днем вбирає і активно переосмислює людські цінності і орієнтації, способи поведінки, сутність ставлень до явищ життя і до самої себе.

Стосовно педагогічних здібностей батьків, то до найважливіших з них відносять вміння належно організувати комунікативну діяльність, налагоджувати внутрішньо-сімейні проблеми і встановлювати правильні стосунки з дітьми.

Надзвичайно важливого значення для формування життєвих ставлень дитини мають передусім взаємини між самими батьками, оскільки саме вони відображають загальні тенденції сімейних стосунків, спрямованість життєдіяльності родини, її морального фону.

Дуже важливим для виховання дитини є вміння батьків бачити в її друзях, близьких знайомих та в сторонніх людях передусім позитивні сторони. Необхідно формувати в них критичне ставлення до тих, хто керується антигуманними поглядами та нормами моралі.

Сьогодення вплинуло на зміст взаємодії батьків з дітьми. Ринкові відносини, вільний вибір галузі діяльності сприяють посиленню потреби особистості у додатковій освіті та професійному

самовизначенні. З огляду на це загострюється увага та зацікавленість батьків до позашкільної діяльності дітей. Саме позашкільна освіта на сучасному етапі розвитку суспільства вирішує завдання всебічного розвитку особистості дитини, кардинально змінюючи зміст, форми та методи діяльності позашкільних закладів як ланки в безперервній системі освіти дітей та юнацтва.

Відомо, що сім'я – той основний осередок, де відбувається формування особистості дитини. Вплив сім'ї на дитину домінуючий унікальний, а багато в чому й незамінний. В сім'ї особистість формується в природних умовах, вихователі тут – найближчі й найдорожчі для дитини люди, з якими вона постійно спілкується і яким повністю довіряє. «Саме в сім'ї беруть початок світогляд, ідейні й моральні переконання, етичні й естетичні ідеали і смаки, норми поведінки, трудові навички, ціннісні орієнтації, дитина вперше прилучається до рідної мови, історії та культури свого народу, його традицій, звичаїв, обрядів, усього укладу життя» [1, 54].

Основну роботу з батьками школа проводить через батьківські об'єднання, які носять різні назви – батьківські комітети, конгреси, асоціації, асамблеї, президіями, комісії, клуби і т.п. Кожен з них має свої план, положення, напрями діяльності.

А також існують нетрадиційні форми роботи з батьками:

1. «У сімейному колі»:

- анкетування батьків ;
- зустріч з лікарями, психологами, юристами;
- відкриті уроки для батьків.

2. Дерево родоводу:

- моя родина;
- дерево родоводу;
- ордени в моєму домі;
- конкурс «Роде мій».

3. День добрих справ:

- спільна праця дітей, батьків, учителів з благоустрою території школи, району;
- оформлення виставок дитячої творчості та декоративно-прикладного мистецтва «Я і мама – господарки», «Я і тато – майстри».

4. Вечір великої родини:

- конкурс художньої самодіяльності батьків і дітей «Лунай у піснях, Україно!»
- класний КВК між дітьми і батьками;
- поетичний вечір «Шануймо Т.Г. Шевченка»;
- батьківський і учнівський брейн-ринг «Що? Де? Коли?»;
- «Тато, мама і я – спортивна сім'я.»

5. Дискусійний клуб:

- виховання культури поведінки у молодших школярів;
- заохочення і покарання дітей в сім'ї;
- засоби впливу на дитину;
- якою повинна бути дитина?

6. Сімейні свята в школі:

- «Шануй батька і няньку, родину рідненьку»;
- «Оспіваймо жінку»;
- «Ой яка чудова українська мова»;
- лицарський турнір.

7. Педагогічні практикуми для батьків:

- характер вашої дитини, який він?;
- виховання у дітей самостійності ;
- вимогливість і педагогічний такт;
- роль особистого прикладу батьків у вихованні дітей;
- що таке правильний стиль життя у сім'ї?;
- духовна єдність поколінь у вихованні дітей;
- невдячні діти. Де витоки?;
- телебачення, сім'я, діти;
- інтелектуальні ігри і цілі у вихованні дітей;
- культура поведінки школяра. Як її виховати?;
- як розвивати навчальні можливості дитини?;
- врахування особливостей дитини і корекція негативних рис.

8. Лекції:

– родинне виховання у структурі суспільних відносин;
– виховання у дітей шанобливого ставлення до Батьківщини, рідної мови, культури українського народу;

– про організацію навчання першокласників (другокласників, третьокласників);
– виховання старанності і наполегливості у навчанні;
– виховання уваги дітей.

9. Бесіди (індивідуальні, групові):

– цілодобовий приклад батьків – головне джерело виховання;
– щоб ваша дитина була слухняна;
– про необхідність контролю за виконанням домашніх завдань;
– розумна організація сімейного виховання;
– як спонукати інтерес до книг, до читання;
– виховання у дітей почуття відповідальності;
– культура взаємин між дорослими і дітьми в сім'ї;
– чому вашій дитині важко вчитися?

10. Конференції:

– гра та праця в житті молодших школярів;
– виховання свідомої дисципліни у дітей в сім'ї;
– обмін досвідом сімейного виховання. Формування естетичних смаків і почуттів учнів.

11. Диспути:

– емоційна захищеність, тепло і любов у сім'ї – умови для розвитку почуттів і сприймань дитини;
– від інтересів до здібностей;
– якою повинна бути материнська любов?;
– роль читання у розвитку особистості молодшого школяра.

Потреба у здоровому способі життя, розвинений інтелект і широкий всебічний розвиток, інтелігентність у спілкуванні, естетичне сприйняття світу – ось кінцевий результат спільної виховної діяльності сім'ї і школи. Принципи і підходи, які повинні працювати на очікуваний результат, реалізуються в школі, але необхідно, щоб все в житті учня (виховуюче і розвиваюче) будувалося на одній основі та в стінах навчального закладу і дому.

Кажуть, що марно прожив життя той, хто збудував хату, викопав криницю, посадив і виростив дерево, народив і добре виховав дітей. Три нещастя є у людини: старість, смерть і погані діти.

«Майбутнє нашого народу, нації, а значить, і кожного з нас – у наших дітях. Однак спадкоємність поколінь базується не тільки на непорушності генетичного коду, а й на невтомній праці, на вироблених віками прогресивних звичаях і традиціях народної педагогіки, які треба добре знати, шанувати та щоденно використовувати в родинному вихованні сьогодні, завтра, завжди!» [4, с.49]

В Законі України «Про освіту» в статтях 53 і 54 вказано на основі права і обов'язків батьків у вихованні дітей, зокрема, відзначено, що на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини. Обов'язками батьків є:

1. Постійно дбати про фізичне здоров'я і психічний стан дитини, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей.

2. Поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до Вітчизни, рідної мови, культури, сім'ї.

3. Сприяти здобуттю освіти в загальноосвітніх навчально-виховних закладах або здобувати домашню освіту.

Основними правами батьків є: вибрати навчально-виховний заклад або забезпечувати домашню повноцінну освіту. Навчально-виховний процес у закладах освіти є вільним від втручання політичних партій, громадських релігійних організацій, тому залучення учнів, студентів до участі в політичних акціях і релігійних заходах під час навчально-виховного процесу не допускається [2, с.10].

Потреба в здоровому способі життя, розвинений інтелект і широкий всебічний розвиток, інтелігентність у спілкуванні, естетичне сприйняття світу – ось кінцевий результат спільної виховної діяльності сім'ї і школи. Принципи і підходи, які повинні працювати на кінцевий результат, реалізуються в школі, але необхідно, щоб все життя учня, виховуюче і розвиваюче, будувалося на єдиній основі і в стінах навчального закладу та дому.

Протиріччя у виховних підходах сім'ї і школи відтворюються на ефективності виховного процесу. Результат, на який розраховує школа і якого, звичайно, повинні прагнути батьки, щоб досягти тільки спільними зусиллями.

Щоб не було нещасливих дітей, перед органами освіти і молодими батьками, як завжди, є потреба підвищити культуру сімейного й морального виховання дітей.

Література

1. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. – Львів, 1996. – 238 с.
2. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття). – К., 1994. – 17 с.
3. Закон України “Про освіту”. – Київ, 1997. – 16с.
4. Концепція середньої загальноосвітньої школи України. – К., 1994 – 56 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5 т. – Т.3.– К.: Рад. школа. – 1977. – С. 167.

Аннотація. В статтє рассмотрены проблемы взаимодействия семьи и школы в воспитании детей и способы их решения.

Ключевые слова: общечеловеческие нравственные ценности, нравственность общества, культура семейного воспитания детей, внешкольная деятельность детей.

Summary. This paper highlights problems of interaction of family and school in educating their children and their solutions.

Keywords: universal moral values, morality, society, culture, family upbringing, extracurricular activities of children.

Надійшла до редакції 05.08.2011 р.

УДК 371.382

Мамчур І. В.

СТРУКТУРА, КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ РОЗВИТКУ КОМПОНЕНТІВ ГОТОВНОСТІ ДО САМОПІЗНАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розкрито структурні компоненти процесу самопізнання з урахуванням вікових особливостей учнів старшого шкільного віку. Рівні й критерії готовності старшокласників до самопізнання досліджено й проаналізовано через значущу для них ігрову діяльність.

Ключові слова: самопізнання, учні, ігрова діяльність.

Постановка проблеми. Процес самопізнання особистості старшокласників є однією з важливих проблем педагогічного процесу. Прагнення до самопізнання закладено від народження в кожній людині. Воно звернуто до внутрішнього світу індивіда, сприяє реалізації прагнень людини навчитися розуміти себе, правильно сприймати і оцінювати свої особисті якості, будувати ставлення до інших людей, культури й навколишнього середовища. Підвищення рівня процесу самопізнання старшокласників визначає наявність ц використання об’єктивних критеріїв, що дають змогу фіксувати й аналізувати позицію школярів, повинні відповідати ряду вимог. Насамперед, вони мають бути об’єктивними, спиратися на структуру явища, що досліджується, відображати реальну дійсність, її найбільш важливі сторони й ознаки. Для виконання зазначеної вимоги постає необхідність проаналізувати основні критерії та встановити взаємозв’язок з відповідними сферами досліджуваного явища.

Постановка завдання. Визначити основні компоненти, критеріальні показники й рівні розвитку готовності до самопізнання учнів старших класів у процесі ігрової діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна парадигма навчання і виховання націлена на гуманістичне спрямування педагогічного процесу, на усвідомлену увагу до особистості учня, а тому передбачає вміння педагога працювати над розвитком особистості дитини, допомагати їй пізнати себе, хоча цей процес складний і довготривалий. Деякі вчені постмодерністської орієнтації, зокрема А. Блатнер, прогнозує розвиток самопізнання як головного предмета в навчальних програмах XXI століття. Від педагога найближчим часом очікують уміння ефективно розвивати в учнів здатність до самопізнання і саморозвитку.

Проблемою самопізнання, визначенням його основних рівнів та системоутворюючих факторів займалися філософи, психологи і педагоги різних часів. Так, І. Чеснокова основними формами самопізнання відзначає само сприйняття і самоспостереження [5]. Вітчизняний дослідник Т. Титаренко стверджує, що самопізнання – це процес усвідомлення, спрямований на дослідження суб’єктом, що пізнає себе, свою діяльність, свій психологічний внутрішній зміст. Самопізнання стає можливим тільки тоді, коли особистість, яка пізнає, водночас є і суб’єктом, і об’єктом пізнання [4]. Такою можливістю самопізнання для старшокласників стає ігрова діяльність, яка поєднує відчуття об’єкта через предмет гри та забезпечує суб’єктивну активність через участь у грі. Згідно з Ю. Трофімовим, через самопізнання особистість приходиться до знання про саму себе як суб’єкта, що відрізняється від інших. А. Мудрик відмічає, що у період раннього юнацького віку процес самопізнання ускладнюється наступними особливостями: необхідністю в усамітненні, знаннями про свій внутрішній світ (вони, як правило, мають негативне забарвлення), експериментуваннями над собою. Отже, взаємовідносини старшокласників зі своїм внутрішнім світом пронизані суперечностями. Доцільним засобом у виході із зазначених внутрішніх суперечностей є вільна та невимушена ігрова діяльність. Проблемою вивчення вікових